Дунаєв М.С., Плікус І.Й. Перспективи застосування в Україні Forensic Accounting / Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 5–6 жовтня 2021 року). – Полтава : ПУЕТ, 2021. – С.169-172

4 Теорія, методологія та практика аудиту в умовах глобальних викликів

Перспективи застосування в Україні Forensic Accounting

Дунаєв М.С.,
Сумський державний університет
Освітня програма «Фінанси і аудит в підприємництві»
магістр

Плікус І.Й.,
Сумський державний університет
доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва,
к.е.н.., доцент,
науковий керівник

Асоціація дипломованих фахівців з розслідування випадків шахрайства (ACFE) визначила, що країни з перехідною економікою більшою мірою схильні до ризиків шахрайства у діловому середовищі. Причинами є не розвинена система внутрішнього контролю і відсутність культури безпеки на підприємствах в цілому. Для виявлення шахрайства та ризиків його виникнення недостатньо застосовувати стандартні методи аудиту, потрібно вдаватися до forensic accounting.

Розвиток економіки, укрупнення компаній, масштабів їх діяльності призводять до збільшення загроз і ризиків пов'язаних з їх функціонуванням. Однією з найбільших проблем у цьому напрямку є поява фактів корпоративного шахрайства в різних формах. Так, за даними звіту Міжнародної організації професіоналів з розслідування шахрайства (ACEE), в 2020 році втрати від корпоративного шахрайства із зафіксованими випадками у 125 країнах склали більше ніж 7 млрд. долл. США [1]. Серед основних напрямків шахрайства виділено незаконне привласнення активів 53%, корупція 26%, спотворення показників фінансової звітності 11% [1].

Результати огляду різних джерел інформації, зокрема Всесвітнього огляду економічних злочинів за 2020 рік [2], проведеного компанією PwC, показують, що практично кожна друга компанія зіткнулася з різними видами шахрайства, пов'язаними з фактами корупції, виведення і розкрадань активів, перекручень фінансової звітності, фіктивного і навмисного банкрутства, податкових злочинів. У зв'язку

з цим, для забезпечення економічної безпеки підприємства та виявлення фактів шахрайства на підприємстві застосовують forensic accounting або forensic audit. Необхідність застосування forensic accounting особливо зросла після масштабних схем шахрайства, корупції і фінансових махінацій в умовах економічної кризи. Про це свідчить й інтерес практикуючих фахівців та наукової спільноти до дефініцій «forensic accounting», «forensic audit» (рис.1).

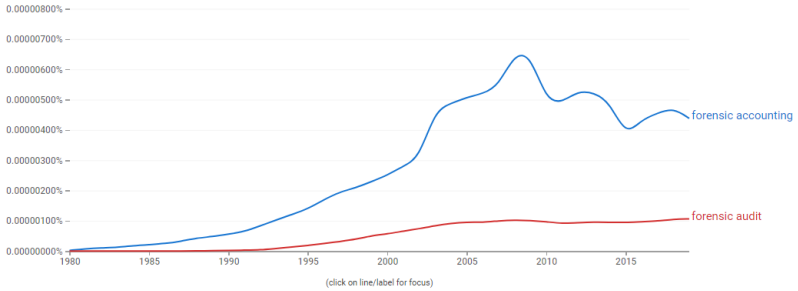

Рисунок 1 - Частота згадувань слів «forensic accounting», «forensic audit» в англомовних публікаціях, 1980-2019 рр.
Джерело: складено авторами за даними GNV

Як бачимо з рис.1 максимальна частота згадок дефініції «forensic accounting» припадає саме на 2008 р. - рік глобальної економічної кризи *2008*–2010 років,

Проаналізувавши поняття «forensic accounting», можна констатувати, що:

- на даний час точне і повне визначення поняття «forensic accounting» відсутнє, тому кожним автором пропонується власне визначення, яке враховує ті чи інші аспекти даного терміну;

- не зважаючи на те, що різни вчені наводять свої визначення терміну «forensic accounting» однак, якщо проаналізувати та синтезувати існуючі тлумачення, можна зазначити, що forensic accounting - комплекс аналітичних досліджень фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва, ініційований власниками чи керівниками суб'єкта підприємництва, який перевіряється згідно діючому законодавства з метою виявлення фактів фінансових махінацій, шахрайства та інших неправомірних дій робітників суб'єкта підприємництва та/або третіх осіб, пов'язаних з діяльністю суб’єкта підприємництва;

- поряд з поняттям «forensic accounting» також використовують термін «forensic audit», під яким зазвичай розглядають дослідження і

оцінку фінансової інформації суб'єкта, провідного економічну діяльність, результати яких можуть бути використані як докази в суді.

Зауважимо, що процес forensic accounting включає ряд напрямів фінансового розслідування, серед яких фахівці наводять такі:

– попередження та розслідування фактів фінансового шахрайства. Forensic accounting дає можливість здійснити і вчасно виявити існуючі ризики шахрайства та розробити заходи, спрямовані на усунення виявлених недоліків; перевірку бізнес-партнерів і контроль за відсутністю конфлікту інтересів тощо;

– корпоративні прогнозування - спеціалізований напрямок діяльності forensic accounting, в рамках якого окрема команда фахівців на постійній основі проводить комплексні дослідження щодо ділової репутації та сумлінності контрагентів компанії;

– IT-технології розслідувань передбачають проведення дослідницьких та аналітичних заходів з використанням новітніх технологій, збір електронних доказів; пошук, аналіз і забезпечення збереження електронних даних, відновлення видалених і розшифровку захищеної інформації;

– сприяння в судових провадження. Forensic accounting дозволяє вирішити ситуацію в порядку досудового слідства, підвищити ефективність бізнесу, забезпечити безпеку інвестицій, зібрати доказову базу для судових справ. Для цього використовують спеціальні методи збору інформації, серед яких розслідування на базі відритих джерел (концепція OSINT) [3]; отримання інформації за допомогою зовнішніх та внутрішніх агентів;

– Forensic accounting використовується для розслідування випадків порушення антикорупційного законодавства та міжнародних договорів, наприклад уникнення подвійного оподаткування.

Поширення послуги forensic accounting в корпораціях за кордоном, на основі досліджень проведених зарубіжними фахівцями [4], свідчить про те, що підготовка фахівців у даній сфері здійснюється на рівні навчальних закладів при вивченні студентами спеціальних курсів, які в подальшому дають їм можливість отримання професійного сертифікату, що підтверджує рівень їх професійних компетенцій. Для України цей напрям навчання теж є перспективним.

Список використаних інформаційних джерел

1. Report to the nations 2020. Global study on occupational fraud and abuse. URL: https://acfepublic.s3-us-west-2.amazonaws.com/2020-Report-to-the-Nations.pdf
2. Респонденты глобального опроса PwC: ущерб бизнесу от экономических преступлений. URL: https://www.pwc.ru/ru/press-center/2020/ushcherb-biznesu-ot-ekonomicheskikh-prestupleniy.html

3. OSINT Framework. URL: https://www.sentinelone.com/blog/what-is-osint-how-is-it-used/
4. A Preliminary Investigation of the Necessary Skills, EducationRequirements, and Training Requirements for Forensic Accountants. URL: http://web.nacva.com/JFIA/Issues/JFIA-2010-2_2.pdf